

Heideggerin arvoitus

Miikka Luoto, *Heidegger ja taiteen arvoitus*. Tutkijaliitto, Helsinki 2002. 221 s.

Miikka Luodon kirja *Heidegger ja taiteen arvoitus* on tervetullut teos keskusteluun taiteesta ja Heideggerista. Luoto tutkii Heideggerin taidetta koskevia ja sivuavia tekstejä perusteellisella ja selkeällä tavalla kirjassaan, joka jakaantuu viiteen eri osaan. Kirjan osat käsittelevät taidetta ja estetiikka, jokaisen osan painottuessa eri Heideggerin teksteihin, kuitenkin pitäen dialogin eri tekstien välillä hengissä. Luoto on rajannut hyvin aiheensa ja johdattaa meidät todellakin taiteen arvoituksen ääreen eli totuuden ja taiteen suhteeseen, eikä lähde tutkimaan Heideggerin totuusteoriaa.

Heideggerista kirjoittaminen ei ainoastaan vaadi Heideggerin filosofian tuntemusta, vaan koko meidän filosofian traditiomme tuntemusta Aristoteleesta Hegeliin ja Nietzscheen. Taiteen kohdalla Heideggerin filosofiassa Hegel, Kant ja Nietzsche saavat erityisen tärkeän roolin: Kant arvostelukyvyn kritiikillään, Hegel asettamalla taiteen yhdeksi korkeimmista hengen ilmenemisen muodoista uskonnon ja filosofian ohella ja Nietzsche nihilismillään. Luoto pärjää huomattavan hyvin tässä filosofian tradi-

tion viidakossa, vaikkakin varmasti ankara Kant tai Hegel-tutkija voisi löytää huomautettavaa tulkinnoissa, joista osa kylläkin menee Heideggerin piikkiin.

Taideteoksen alkuperä ja oleminen

Kaksi ensimmäistä osaa, *Taide ja estetiikka* ja *Estetiikan ylittäminen* kuuluvat yhteen. Mielestäni jopa niin, että otsikoita vaihtamalla olisi voitu saada parempi kuva osien sisällöstä. Osissa on päälähteenä tai vahvasti taustalla *Taideteoksen alkuperä*, jota käsitellään eri näkökulmista, kuitenkin hyvin uskollisesti tekstillä. Luoto kysyy: ”Mikä on estetiikka traditiona, joka Heideggerin mukaan hallitsee itsepintaisesti kaikkea puhetta taiteesta?” (s. 41) Tähän Luoto etsii vastausta Heideggerin Nietzsche-tulkinnasta löydettävästä ”lyhyestä” taidefilosofian historiasta ja sen kuudesta kohdasta. Kyseessä ei todellakaan ole perinteinen estetiikan historia, vaan ”erityislaatuinen näkymä taiteen olemukseen ja estetiikan sekä olevaa ja totuutta koskevien filosofisten käsitysten välisiin historiallisiin suhteisiin.” (s. 42)

Toisessa osassa Luoto tulkitsee Heideggerin ja Gadamerin suhdetta tuoden esiin keskeiset termit: elämys ja kokemus. Luoto myös palaa *Olemisen ja ajan* Daseiniin, vaikka ensimmäisessä osassa selvittää Da:n viittaavan taideteokseen. Tässä kohti olisi ollut ehkä hyvä selvittää tarkemmin Luodon näkemystä *Olemisen ja ajan* suhteesta ja merkityksestä Heideggerin myöhempään tuotantoon, jonne taidetta käsittelevät tekstit kuuluvat. Palaaminen on kuitenkin paikallaan, koska *Olemisessa ja ajassa* Heidegger esittää olemisen kysymyksensä, joka itse asiassa on keskeinen taiteen olemiselle ja siinä tekeillä olevalle totuudelle. Luoto tiivistää seuraavasti: ”Heideggerin käsitystä estetiikasta ja sen ylittämisestä johdattaa ajatus metafysiikasta olemisen unohtamisen historiana ja hän on vakuuttunut siitä, että uudenlaisen taidetta koskevan ajattelun avaamiseksi on irtauduttava metafysiikan kielestä ja käsitteistöä. Gadamer sen sijaan pyrkii tradition luovaan uudistamiseen, ja kuten *Wahrheit und Methodin* aiheet osoittavat, hän hyödynnä ja työstää edelleen perinteistä käsitteistöä.” (s. 92)

Heidegger on kuuluisa siitä, kuinka hän käyttää ja johtaa sanoja milloin vanhasta saksasta ja milloin kreikasta. Tai-

teen arvoituksen kolmas kappale *Taide ja tekhnē* rakentuukin kreikan kielestä lähtöisin olevien käsitteiden esittelylle ja Heideggerin niille antaman merkityksen hakemiselle. Käsitteitä ovat mm. *tekhnē*, *fysis*, *logos*, ja *mimesis*, joista *tekhnē* otsikon mukaisesti nousee koko osan johdottähdeksi. Luodon mukaan Heidegger yrittää ajatella uudestaan sitä, mikä filosofian traditiiossa on jäänyt ajattelematta, nimittäin *tekhnētē aletheiana*, taidetta olevan olemisen avauksena.

Arvoituksen rajoille

Estetiikan rajoilla osassa Luoto käsittelee Heideggerin tulkintoja filosofian historian suurmiesten Kantin, Nietzschen ja Platonin annista estetiikalle. Aikanaan nämä miehet liikkuvat estetiikan rajoilla, luoden sitä ja laajentaen sitä mutta samalla myös tuoden sen päätökseensä, nykyajan estetiikkaan, jossa heillä on lähtemätön paikkansa. Luoto käy Heideggerin tulkinnat huolellisesti läpi aloittaen Kantista ja päätyen Platonin kauneuden loistoon.

Viimeisessä osassa Luoto keskittyy kokonaan *Taideteoksen alkuperä* -tekstiin. Hän aloittaa käsitteiden maa ja maailma selvityksestä ja lähestyy tätä kautta totuuden tapahtumista. ”Taideteoksessa avautuva olemisen mieli, merkityksen mahdollisuus, kumpuaa aina maailman ja maan kiitasta.” (s. 188) *Taideteoksen alkuperä* on teksti, joka on monille joko taiteesta tai Heideggerista itsestään kiinnostuneille ensimmäinen Heideggerin teksti, jota yritetään lukea, monesti se jää myös viimeiseksi yritykseksi. Mielestäni Luodon *Taiteen kauneus ja totuus* -osa kirjassa olisi hyvä johdanto juuri näille ihmisille.

Heideggerille, kuten Luoto toteaa kirjansa lopussa, ei ole päämääränä ratkaista taiteen arvoitusta, vaan nähdä ja ajatella sitä. Taiteen arvoitus liittyy siihen, että taideteoksia on ennemminkin kuin ei ole ja että taiteen olemus on runous totuuden tapahtumisena. Tällöin ei todellakaan liikuta perinteisen estetiikan alueella, mutta ollaanko silloin estetiikka ylitetty? Näiden arvoitusten ja kysymysten äärelle Luoto jättää meidät osuvasti.

Leena Kakkori